לא.

עין משפמ נר מצוה

של א מיי׳ פ״ו מהל׳ שלא ב ג מיי׳ פ״ה מהל׳ דעות הלכה ו ח טוש"ע א"ח סי' ב סעיף ו: שלב ד ה מיי' פ"ו ממרים הל' יד סיי רמי סעיף יד: שלג ו מיי׳ שם הלי ז יחתו שם טוש״ע שם סעיף ד: פ"א מהלי ת"ת הל' יג טוש"ט י״ד סי׳ רמו סעיף ו: שלח ח מיי׳ פ״ו מהל׳ ממרים הלכה ז טוש"ע י"ד סי" רמ סער : 1

תורה אור השלם

שלו ט טוש״ע שם סעי׳

 בּה אָמֵר יְיָ הַשְּׁמִיִם בִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלִי בּיִּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי אֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי: וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי: 2. וקרא זה אל זה ואמר קרוש קרוש קרוש ייָ צבאות מְלֹא כְל הָאָרֶץ בבודו:

בְּבוּוּוּ. 3. יוֹדוּךְּ יְיָ כָּל מַלְכֵי אָרֶץ כִּי שְׁמְעוּ אִמְרֵי תהלים קלח ד הוצאתיך מארץ מצרים מבּית עַבְּדִים לא יִהְיֶה לְךְּ אֱלֹהִים אֲחַרִים עַל שמות כ ב פני: ... 5. כבד את אביר ואת אָפֶּךְ לְמַעַן יַאֲרִבוּן יָמֶיךְ הָאַדָמָה אַשֶּׁר

שמות כיא 6. ראש דְּבְרַךְּ אֶמֶת וּלְעוֹלְם בָּל מִשְׁפַּט צְדְקָךְּ: תהלים קיט קס

אַלהֶיךְ נַתֵן לֶךְ:

לעזי רש"י צינד"ר וצינדי"רו.

מוסת תוספות

י. א. וצריך לכוף את יצרו יותר. תוס' הרא"ש. ב. גבי נשים חייבות בקידוש דבר תורה. עס. ג. דהך דרשה [דלא תשא] אסמכתא בעלמא היא דהא אמרינן . בפרק מי שמתו (ברכות ספק לא קרא יחזור ויקרא אסרינז מספיקא כיון שמתכוונת אין כאן משום לא תשא. שס. ד. של כל המצות ומאה ברכות בכל יום. מוס׳ עירובין לו. ברכת ברכות ואמרינן . המניח האי מאז דבעי דברכות. תוס' הרא"ש.

י בבד את ה' מהונך. בירושלמיש דורש מהונך כמו ש מחונך משמע שהקפיד הקב"ה על כיבוד אב ואם יותר מכבודו שבכבודו הוא אומר כבד את ה' מהונך דהיינו מחונך דמשמע ממה שחננך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור ובכיבוד אב ואם נאמר

כבד את אביך ואת אמך דמשמע בין שיש לו ממון ובין שחין לו והיכח דלית ליה חייב לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו יובר בל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שבינה. היינו דמלי כייף לילריה וכדמוכח פרק ט קמא דחגיגה (דף טו.ם): והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו. בירושלמידי יש שהיו

רגליו פשוטות על התיבה ולכך לא שינרה: גדול המצווה ועושה. נראה דהיינו טעמא דמי שמלווה ועושה עדיף לפי שדואג ומלטער יותר פן יעבורא ממי שחין מלווה שיש לו פת

בסלו שאם ירצה יניח: דלא מפקידנא ועבדינא. מכאן מדקדק ר"ת דנשים מברכות

על מלות עשה שהומן גרמה הע"ג דפטורות לגמרי דאפילו מדרבנו לא מיחייבי כדמוכח פרק מי שמתו ב (ברכות דף כ:) מ"מ יכולות הן לברך ואין כאן משום לא משא את שמו לשוח (שמות כ) משום מברכות ברכה שאינה ס לריכה גדאי לאו הכי היכי שמח רב יוסף והלא מפסיד כל הברכות כולן דֹ0: ובאת אמו וקרעתו. יש במדרש שהיתה מטורפת מדעתה: יש מאכיל לאביו פסיוני. פירוש עוף חשוב והיינו י) מין שליו

שיש במדבר י: ומורדו העולם. פירוש שנענש עליו שמראה לו כר עין על סעודתו ויש מטחינו בריחים שהיא מלאכה קשה ומביאו לחיי העולם הבא שמכבדו בדברים טובים ונחומים ובגמרת ירושלמי (פאה פ״ה) גרסינן מעשה בשניהם מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה אמר לו סבא מאי איכפת לך עד דטחוז ואכול כלומר לעום ואכול כעיז כלבים דמדשין ואוכלים א"כ הראהו שקשה עליו ושוב מעשה באחד שהיה טוחן בריחים ואב זקן היה לו ואתא ליווי לטוחנין פירוש מלות המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך א"ל בנו טחון ואני אלך תחתיך לעבודת המלך שאין לה קצבה אם לבזיונך טב

לך ואם למלקי טב לך:

משדלחו. מפתה אותו כדמתרגמינן וכי יפתה (שמות כב) ארי ישדל: והארץ הדום רגלי. והעובר בסתר אומר אין המקום כאן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע נמצא כדוחק רגליו ומקצרו ש לומר אין כאן: מלא כל הארץ. י משמע משתרבב ויורד למטה והזוקף קומתו נראה כדוחק: אמר לו כך. ר' יהושע השיב לו כדרך שהשיב לו ר'

אליעור: נתגרשה. שאין אמי חייבת

בכבוד אבי מהו: מבין ריסי עיניך.

שערות שבשורת כסוי העין אתה

ניכר שהיית יתום ונשרו ריסי עיניך

מן הבכי כדאמרי׳ [בסנהדריו] (ד׳ קד:)

והיה רבן גמליאל שומע קולה ובוכה

כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו: שכן

אלמנה אחה. ולא לריך אתה למעשה

אלא ללמוד באת ואני אומר לך שכבוד

שניהם שוה עליך: העל להם מים

בספל וקעקע. קרקר להם כמו שמקרקרין למרנגולים ולפי שלא היה

לריך לעשות והוא שאלו כמו שעליו

לעשות אמר לי אבא ואימא השיבו

בלשון שחוק: חזרו והודו למאמרות

הרחשונות. כ"ש שחייב חדם בכבודו

שאף הוא שותף בבריאתו כאביו ואמו

וחייו ומותו מסורין בידו: ראש דברך

אמת. לא הוזקק הכתוב לומר ראש דברך אמת אלא לפי שהיו מרננים

אחר דבריו הראשונים לומר לכבודו

הזהיר ולאחר זמן חזרו והודו כששמעו

סוף דבריו למדו שראש דבריו אמת:

בששים ריבות שכר. היה משתכר בה

ששים ריבוא דינרי זהב: מחת

מרחשותיו של חביו. והוח ישן: מה

מי שאינו מלווה ועושה כך. שילם

לו הקב"ה שכרו: הא דר׳ יהודה.

דאמר סומא פטור מן המלות בב"ק

פרק החובל (דף פו.): לא

מיפקידנא. שהיה סגי נהור: יומא

טבא לרבנן. סעודה לתלמידים:

פעם חחת היה לבוש. דמח בן

נתינה: סירקון. לבוש שקורין לינד"ר:

של זהב. מרוקם טחוטי זהב: פסיוני.

עוף חשוב ושמן מין שליו שירד במדברה :

וטורדו מן העולם. שנענש עליו

שמראה לו לרות עין על סעודתו: ויש

מטחינו בריחיים. שהיא מלאכה קשה:

ומביאו

שמשדלתו בָדברים ״לפיכךְ הקדים יּהְקב״ה כיבוד אב לכיבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב תני תנא קמיה דרב נחמן בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלי דרתי ביניהם ציערוני יאמר ר' יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה שנאמר יכה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אמר רבי יהושע בן לוי ביאסור לאדם שיהלך הארבע אמות בקומה זקופה שנא' בריה דרב הוגא בריה דרב מלא כל הארץ כבודו יהושע ילא מסגי ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר אבא אומר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים איזה מהם קודם אמר ליה יהנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך ۵۰ שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך בא לפני רבי יהושע אמר לו כך אמר לו רבי הנתגרשה מהו אמר ליה מבין ריםי עיניך ניכר שבן אלמנה אתה המל להן מים בספל וקעקע להן כתרנגולין דרש יעולא רבה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב ניודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך בשעה שאמר הקב"ה יאנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות רבא אמר מהכא יראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת "בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם יצאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרקממיא בששים ריבוא

שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו ייאמר רב יהודה אמר שמואל ישאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו יבקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו 9לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו

נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא וא"ר חנינא ומה מי שאינו מצווה ועושה כך מצווה ועושה אמר רב יוסף מצווה ועושה שמנו מצווה ועושה אמר רב יוסף מריש ה"א מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פמור מן המצות עבידנא יומא מבא לרבנן דהא לא מיפקידנא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא מבא לרבנן כי אתא רב דימי אמר יפעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו ממנו ומפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הכלימה? תני אבימי בריה דרבי אבהו "יש מאכיל לאביו @פסיוני ומורדו מן העולם ויש ממחינו בריחים ומביאו

ברי"ף ורא"ש. וכן בהמשך], ב) חגיגה טו., ג) [ברכות מג: ע"ש], ד) ["ארבע אמות" ליתא בכת"י, וכ"ל בטור סימן ב], ד) כריתות כח., ו) [בכת"י נוסף: רב. וברש"ל: רב עולא בר אבא], ו) ע"ו כג:, ק) נע"ו כג:ן, ט) [לקמן לב. ע"ש היטב],
י) [בכת"י נוסף: פעס מתם, ל) [ע"ו כד. ע"ש], ל) ב"ק לח. ודף פו. ע"ו ג., מ) [בכת"י נוסף: יותר], נ) וגירסת עין יעקב ונפל קורדקסין שלה והושיטו לה קול תלטער], **ס**) יומא עה: ב"ק נה, **ע**) [ברש"י שבע"י: ומקצרן לומר אינו כאן], **כ**) [ברש"י שברי"ף: כלומר שכינמו משתרבבת וורדת למטה וכו", ע"ש עוד], \$) [ברש"י שברי"ף ושבע"י: בחוטי], \$) [ע" יומא עה ע"ב], ר) [ש"ך לעיל], ש) [דפרקין ה"ז (דף כ ע"ב)], ס) בדפו"ר ובתוס׳ שבע״י: מחונגך (וכן בהמשך הדיבור) ועי׳ מהרש״ל, ל) [וע״ע תוס׳ להמו לב. ד"ה אורוז. ב) [ל"ל שני], ג) [ולקמן מ כת"י לקמן שם ליתא)], ד) [דפרקין ה"ז (כ ע"א)], ד) [ברכות לג ע"א, ע"ש], ו) [ובחוס' דעירובין לו. ד"ה דילמא סבר כו' מבואר יוחר ועמ"ם שם על הגליון], נמהרש"ל: חשוב ושמן (t

גליון חש"ם

מין], ה) וכדאיתא ביומא

עה:],

. גמ' שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך. ע"ן יצמות ה ע"ב תד"ה כולכם:

מוסף רש"י

כאילו דוחק רגלי שכינה. אומר בלבו אין השכינה כאן וכמיב והארץ **הדום כגלי** (חגיגה מד.). עיניך. שער שנבית היה נופל ונכפל העין העין מרוב דמעות על הספין לתחוב התפות (סנהדרין קד:). עד היכן כיבוד אב ואם. כמה אדם מלווה להזהר בכבוד להם לנמוט לטוטל בנפות אל ואם (ע"ז בג:). מה עשה עובד כוכבים. וכ"ש ישראל שמצווה על היו רולין ליתן לו ריוח (שם כד.). ולא ציערו. ם כה.). ולא ציערו להקילו משנתו (שם).

תום' ר"י הזקן

מבין ריסי. כלומר מתנועותיך ועניינך ניכר שפקח אתה, דבן אלמנה הטל. דרך בפרנסתו. שחוק השיב לו. כלומר מי שאינו מצווה ועושה כך. שמשלם לו הקב״ה שכרו, ששכר גדול יש למצווה ועושה שהוא

מפני שמצווה ומקבל מרות המצות עליו. פסיוני. פונדי״ש בלע״ז, [וטורדו]. שאומר לו בבזוי. ויש מטחינו ברחיים ומביאו. שאומר לו בלשון רכה.